

молекулярну структуру, але однаково порушують синтез розгалужених амінокислот.

Імідазолінонові гербіциди ефективні проти широкого спектру злакових і дводольних бур'янів, включаючи ті, що споріднені з культурою. Стійкі до імідазолінону культури дозволяють уникнути пошкодження у сівозміні та знизити ризики негативної взаємодії гербіцидів з інсектицидами.

Гербіциди на основі сульфонілсечовин також діють шляхом інгібування ферменту ацетогідроксикислотної синтази (AHAS). Такий механізм забезпечує високу вибірковість: гербіциди знищують широкий спектр бур'янів, не пошкоджуючи культури, стійкі до сульфонілсечовин. Сульфонілсечовини вирізняються високою активністю, тож їх застосовують у дуже низьких нормах – лише кілька грамів на гектар. Завдяки цьому вони економічно вигідні, порівняно з іншими інгібіторами AHAS та гербіцидами інших класів.

Сульфонілсечовини мають залишкову активність у ґрунті, яка може впливати на наступні культури в сівозміні. Деякі культури дуже чутливі до залишків сульфонілсечовин, що може призвести до пригнічення росту або зниження врожаю, якщо їх висіяти занадто рано після обробки. Але післядія сульфонілсечовин є слабшою, ніж

імідазолінонів. Тривалість дії імідазолінонів зберігається в ґрунті і в наступному вегетативному році. Сульфонілсечовини, наприклад, найбільш поширений в Україні трибенурол-метил розкладається у ґрунті за 50 днів після внесення. Тому він є безпечним для наступних посівів.

Багато гербіцидів із групи сульфонілсечовин, а також представники інших класів, можуть залишатися активними в ґрунті після вирощування озимої пшениці або кукурудзи, негативно впливаючи на чутливі культури, зокрема, сою, традиційний соняшник (окрім ІМІ- та SULFO-) та інші дводольні рослини.

Щоб уникнути небажаних наслідків, важливо дотримуватися рекомендованих інтервалів між обробкою та висівом чутливих культур (інтервали повернення культур), а також враховувати умови, які впливають на розпад гербіциду, зокрема, рН ґрунту та вологість.

У ріпаку відсутня природна стійкість до сульфонілсечовин, що робить його ідеальним об'єктом для розширення спектра гербіцидної стійкості. Тому додавання сульфонілсечовин, як нової діючої речовини, відкриває нові можливості в управлінні бур'янами та селекції стійких сортів та гібридів.

УДК 631.527:635.61/.63

Палінчак О. В., старший науковий співробітник відділу селекції та технології вирощування овочевих і баштаних рослин
Заверталюк В. Ф., кандидат с.-г. наук, доцент, в.о. директора
 Дніпропетровська дослідна станція Інституту овочівництва і баштанництва Національної академії аграрних наук України
 e-mail: Orytnoe@i.ua

ОПТИМІЗАЦІЯ АСОРТИМЕНТУ БАШТАННИХ КУЛЬТУР ДЛЯ СТЕПУ ТА ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

У Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні (далі – Реєстр сортів) на 2025 р. представлено пропозиції по п'яти видах, які відносяться до баштаних культур: кавун звичайний (*Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. et Nakai), диня звичайна (*Cucumis melo* L.), гарбуз звичайний (*Cucurbita pepo* L.), гарбуз великоплідний (*Cucurbita maxima* Duch.), гарбуз мускатний (*Cucurbita moschata* Duch.). Окремо додано міжродові гібриди гарбуза (*Cucurbita maxima* Duch. × *Cucurbita moschata* Duch.) (Мінагрополітики, 2025). Також пропонуються генотипи інших видів родини Гарбузові: овочевої групи – огірок посівний, кабачок, патисон; малопоширені – тиква звичайна (горлянка).

По кавуну звичайному в Реєстр сортів внесено сорти і гібриди, представлені 30-ма іноземними і 7-ми вітчизняними заявниками. Сортові ресурси нараховують 131 гібрид (82,4%) та 28 сортів (17,6%), з них іноземної селекції – 118 гібридів і 1 сорт, української – 12 та 28 відповідно.

По дині звичайній надано 82 пропозиції, більшість з яких гібриди – 89,0% (73), сортів – 18,0% (16). Генотипи української селекції займають 28,0% представленого асортименту (23), з них 16 сортів та 7 гібридів. Серед зарубіжних переважають гібриди, відселектовані у 18 великих насінне-

вих корпораціях – 72,0% (59).

Сумарно по гарбузу звичайному, великоплідному та мускатному рекомендується 32 сорти (52,5%) та 29 гібридів (47,5%) від 8 іноземних компаній та 7 українських організацій. Вітчизняними науковцями створено 28 сортів та 7 гібридів різного призначення.

Тож беззаперечно актуальним є перенаправлення селекційних досліджень на створення гетерозисних гібридів, які відрізняються високим рівнем як урожайності, так і біохімічних показників.

Мета роботи полягала у створенні нових гетерозисних гібридів кавуна, дині та гарбуза з комплексом цінних господарських параметрів для використання у зоні Степу та Лісостепу України.

Дослідження проводили на Дніпропетровській дослідній станції ІОБ НААН протягом 2016–2020 рр., кваліфікаційну експертизу здійснювалась у системі УІЕСР протягом 2021–2024 рр. Досліди закладали згідно з сучасними методичними рекомендаціями з селекції баштаних культур (Горова Т. К., Яковенко К. І., 2001).

Результати досліджень. Дніпропетровська дослідна станція є беззаперечним лідером в Україні по селекції баштаних культур. За усі роки існування станції створено 80 сортів та гібридів

баштанних культур (кавун, диня, гарбуз), з них 66 (82,5%) було зареєстровано в різні роки. Для вирощування у 2025 р. запропоновано 46 позицій різних груп стиглості:

1) кавун – 14 генотипів, або 35,0% від створених в Україні: 11 сортів – ‘Північне сяйво’, ‘Січеслав’, ‘Мелітопольський 60’, ‘Зоряний’, ‘Нікопольський’, ‘Арсенал’, ‘Серпень’, ‘Чумак’, ‘Велес’, ‘Скарб’, ‘Фаворит’, 3 гібриди – ‘Обрій’, ‘Мамай’, ‘Оksamит’;

2) диня – 14 генотипів, або 51,4%: 11 сортів – ‘Липнева’, ‘Самарська’, ‘Тітовка’, ‘Чайка’, ‘Забавка’, ‘Думка’, ‘Злата’, ‘Берегиня’, ‘Інея’, ‘Даяна’, ‘Тіна’, 3 гібриди – ‘Дніпро’, ‘Заграва’, ‘Пісня’;

3) гарбуз – 18 генотипів, або 60,9%: 13 сортів – ‘Український багатоплідний’, ‘Лель’, ‘Маслянка’, ‘Гамлет’, ‘Доля’, ‘Бальзам’, ‘Полянин’, ‘Славута’, ‘Ждана’, ‘Народний’, ‘Валок’, ‘Світень’, ‘Ювілей’, 5 гібридів – ‘Слава’, ‘Король’, ‘Парадіз’, ‘Фараон’, ‘Світанок’.

Серед селекційних інновацій слід відмітити високопродуктивні гетерозисні гібриди, які були зареєстровані у 2024 р.

Кавун ‘Оksamит’ – середньостиглий (89 діб). Урожайність загальна 37,3 т/га (+5,3 т/га, або 16,6% до стандарту), товарна – 35,4 т/га (+6,9 т/га; +24,2%). Плід середній, помірноеліптичний (видовжено-овальний), гладенький, світло-зелений з чітко вираженими середніми зеленими смугами з прожилками. Середня маса плоду – 3,2 кг (+0,7 кг). М'якоть червона, ніжна, соковита, солодка, вміст сухої розчинної речовини більше 10% (10,1–10,8%).

Диня ‘Пісня’ – ранньостиглий (63 доби) з періодом плодоношення – 25 діб. Урожайність загальна 24,9 т/га (+8,7 т/га; +53,7%), товарна – 24,0 т/га (+8,4 т/га, 53,8%), товарність – 97%. Плід вели-

кий, помірноеліптичний (овальний), гладенький, оранжевий, зі слабкою нещільною сіткою у вигляді рідких цяток і ліній. Середня маса плоду – 1,32 кг (+0,38 кг). М'якоть середня, біла, тануча, соковита, солодка з вмістом розчинної сухої речовини – 8,6%, загального цукру – 6,7%, аскорбінової кислоти 27,0 мг/100 г.

Гарбуз великоплідний ‘Фараон’ – пізньостиглий (125 діб). Урожайність товарна 36,9 т/га (+4,9 т/га; +15,3%). Плід великий, поперечно-помірноеліптичний (плескатий); основне забарвлення шкірки – сіре. Середня маса плоду 4,7 кг, на рослині формується 1,4–1,5 плодів. М'якоть червоно-оранжева, товста, до 8–10 см, щільна, дуже солодка. В м'якоті міститься сухої речовини – 14,24%, аскорбінової кислоти – 17,67 мг%, бета-каротину – 5,16 мг%.

Гарбуз мускатний ‘Світанок’ – пізньостиглий (125 діб). Урожайність загальна 29,7 т/га (+6,0 т/га; +25,3%) за товарності 95%. Плід великий, поперечно-помірноеліптичний (плескатий); основне забарвлення шкірки – кремове. Середня маса плоду 4,9–5,0 кг, кількість плодів на рослині 1,2 шт. М'якоть темно-оранжева, товста (6–8 см), хрумка, щільна, соковита, солодка. Хімічний склад плодів: суха речовина – 12,74%, каротин – 6,67 мг/100 г, пектин – 3,29%.

Висновки. Створено та зареєстровано для широкого поширення у зонах Степу та Лісостепу України нові гібриди баштанних культур (кавун, диня, гарбуз).

Впровадження нового сортименту в сільськогосподарське виробництво сприятиме підвищенню рівня забезпеченості населення України високоякісною баштанною продукцією.

УДК 631.53.011.2:633.111»324»:378.4

Панченко Т. В., кандидат с.-г. наук, доцент, завідувач кафедри «Технологій у рослинництві та захисту рослин»

Козак Л. А., кандидат с.-г. наук, доцент кафедри «Технологій у рослинництві та захисту рослин»

Горновська С. В., кандидат с.-г. наук, доцент кафедри «Технологій у рослинництві та захисту рослин»

Білоцерківський національний аграрний університет

*e-mail: panchenko.taras@gmail.com

ПОЛЬОВА СХОЖІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ М'ЯКОЇ СОРТУ ‘ЗОЛОТОКОЛОСА’ В УМОВАХ НВЦ БНАУ

Польова схожість насіння є важливим фактором, що впливає на формування продуктивності посівів. На показник польової схожості впливають погодно-кліматичні умови (температура ґрунту, рівень забезпеченості вологою), та агротехнічні заходи (строк сівби, рівень мінерального живлення). Крім того на рівень схожості насіння можуть впливати шкідники, фітосанітарний стан ґрунту, ураженість насіння хворобами, гранулометричні властивості ґрунту та якість його підготовки до сівби, тощо.

Особливо сильний вплив на польову схожість мають температурні умови та кількість опадів у вересні та жовтні місяці. В останні роки ми відчуваємо наслідки глобальних змін клімату. Якщо порівнювати середньобогаторічні температури повітря за останні 30 років спостерігається суттє-

ве зростання суми позитивних температур вище 10 градусів Цельсія. За даними Білоцерківської метеостанції середньобогаторічні температури повітря становили за 1996–2005 рр. $\Sigma t > 10^{\circ}\text{C} = 2815,0^{\circ}\text{C}$, за 2005–2014 рр. $\Sigma t > 10^{\circ}\text{C} = 3021,8^{\circ}\text{C}$, а за 2015–2024 рр. $\Sigma t > 10^{\circ}\text{C} = 3169,0^{\circ}\text{C}$. Тобто ми спостерігаємо поступове зростання суми позитивних температур на $+354^{\circ}\text{C}$. Аналізуючи кількість опадів бачимо, що найбільше їх у період 1996–2005 рр. – 580,5 мм, а в наступні десятиліття вона дещо знижується: за 2005–2014 рр. – 236,3 мм, і за 2015–2024 рр. – 540,9 мм, тобто перебуває в межах понад 500 мм.

Дослідження проводили у 2022–2024 роках в умовах науково виробничого центру Білоцерківського національного аграрного університету (НВЦ БНАУ). Висівали 64 сорти пшениці озимої